

Coğrafya Öğretmen Adaylarının (Pedagojik Formasyon) Öğretmen Kavramına İlişkin Algıları (*)

Mete ALIM (**)

İbrahim Fevzi ŞAHİN (***)

Elif MERAL (****)

Öz: Eğitim sisteminin temel amaçlarına ulaşmasında en önemli görev hiç kuşkusuz sistemin en önemli parçası olan öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden ayıran önemli özelliklerinden birisi de duyuşsal birtakım özelliklere sahip olmayı gerektirmesidir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik algıları önemli görülmektedir. Bu araştırmada coğrafya öğretmen adaylarının (Pedagojik Formasyon) öğretmen kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 ve 2016-2017 eğitim- öğretim yıllarında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı Pedagojik Formasyon Sertifika Programı'nda öğrenim gören 205 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri öğretmen adaylarının “ Öğretmen gibidir; çünkü” cümlesini tamamlamalarıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizine başvurulmuştur. İçerik analizi sonucunda ulaşılan veriler kategoriler ile temalar altında toplanarak ve betimsel istatistikler kullanılarak sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: coğrafya, öğretmen, metafor, öğretmen adayı

Geography Prospective Teachers' (Pedagogical Formation) Perceptions Of The Concept Of Teacher

Abstract: The most important duty in achieving the basic goals of educational system belongs to teachers who are the most important parts of the system. The one of the most distinctive features of teaching is that it requires some affective features. In this regard, prospective teachers' perception of teaching is important. This study aimed at identifying the metaphors of geography prospective teachers' (pedagogical formation) for teaching. The participants of the study consist of 205 prospective teachers who have education in the Pedagogical Formation Certificate Program at the department of Geography Education of Atatürk University Kâzım Karabekir Education Faculty. In this study, phenomenology, one of the qualitative research designs, was used. The data was gathered via completion of

*) Bu çalışma 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuş ve özet olarak yayınlanmıştır.

**) Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, (eposta: metealim@atauni.edu.tr)

***) Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, (eposta: ifevzi@atauni.edu.tr)

****) Arş. Gör. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, (eposta: elif.meral@atauni.edu.tr)

sentence of “a teacher is likebecause.....” by participants. The data will be analyzed by content analysis. The results have been presented by gathered under categories and themes and using descriptive analysis.

Keywords: Teacher, metaphor, prospective teacher

Makale Geliş Tarihi: 15.04.2018

Makale Kabul Tarihi: 03.06.2018

I.Giriş

En saygın mesleklerden biri olan öğretmenlik, “öğretmenin yaptığı iş, öğretmen olma durumu, muallimlik, muallimelik” şeklinde ifade edilebilir (Doğanay, 2017:396). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 43. Maddesinde ise, “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak tanımlanmakta ve “öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler” denilmektedir (MEB, 2018).

Öğretmenler eğitim-öğretim faaliyetlerinin en önemli unsurlarından biri olup, aynı zamanda zor bir mesleği icra etmektedirler. Çünkü öğretmenlerin geleneksel rolü akademik uzmanlık olsa da, aynı zamanda birer karakter eğitimcisidirler. Bilimsel bilginin hızla arttığı ve teknolojik gelişmelerin baş döndürücü bir hızla gerçekleştiği bir ortamda, eğitime yönelik beklentiler değişmekte ve bu durum öğretmenler üzerindeki baskıyı arttırmaktadır (Kıncal, 2004). Bununla birlikte dünyanın en köklü ve saygın mesleklerinden biri olan *öğretmenlik* önemini korumaya devam etmektedir.

Bilindiği gibi, öğretmenler genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyona sahip olmalıdırlar. Ama doğası gereği öğretmenlerin daha fazlasına sahip olması beklenmektedir. Bunun için de, öğretmenlerin mesleki yeterlilik ve becerilerine ek olarak bazı kişisel özelliklerinin, mesleğe yönelik tutum ve algılarının bilinmesinin, diğer birçok meslek alanına göre daha önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken konulardan biri de bu mesleği yapmayı planlayanların veya yapmakta olanların öğretmenlik mesleğine yönelik metaforik algılarıdır. Metaforlar öğretim düzeylerini geliştirmeyi düşünen öğretmenlerin rollerini ve sorumluluklarını anlamlandırmalarına yardımcı olarak sınıfta olanları değiştirip, geliştirebilir (Çelikten, 2006:277).

Metafor (métaphore), Türkçe’de “meczaz” anlamına gelmekte ve “bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma” olarak tanımlanmaktadır (TDK,2017). Aynı zamanda metafor, dilin sembolik amaçlı kullanımına bağlı olarak bir kavram ya da durumu başka bir kavram, bir durumla ifade etme biçimidir (Abrams, 1999: 155, akt.Aydın ve Pehlivan, 2010). Saban (2004) metaforların günlük hayatta kullandığımız dili sadece süslemeye yönelik bir söz sanatından çok daha fazlasını kapsadığını belirtmekte ve metaforları (benzetmeler, eğretilmeler, istiareler, mecazlar) olayların oluşumu ve işleyişi hakkında

düşüncelerimizi yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biri olarak ifade etmektedir.

İlgili literatürde öğretmen ve öğretmenlik mesleğine yönelik metaforlarla ilgili çalışmaların özellikle son yıllarda artış gösterdiği dikkat çekmektedir (Saban, 2004;Çelikten, 2006;Üredi ve Üredi, 2007;Aydın ve Pehlivan 2010;Aykaç, 2012;Yılmaz, Gökçen ve Yılmaz, 2013;Koç, 2014;Eminoğlu Küçüktepe ve Gürültü,2014; Yalçın Wells, 2015; Turan, Yıldırım ve Tıkman, 2016,Tolunay Ateş, 2016;Uslu, Kocakulah ve Gür, 2016). Bu tür araştırmaların, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların veya mesleğe yönelik görüşlerin ortaya konmaya çalışıldığı araştırmalar gibi önemli olduğu düşünülmüştür.

Bu araştırmanın amacı, coğrafya öğretmen adaylarının (Pedagojik Formasyon) “*öğretmen*” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Coğrafya öğretmen adaylarının (Pedagojik Formasyon) “*öğretmen*” kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler (metaforlar) nelerdir?

2. Coğrafya öğretmen adaylarının (Pedagojik Formasyon) “*öğretmen*” kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler (metaforlar) hangi kategoriler altında toplanabilir?

II.Yöntem

A.Araştırma Deseni

Bu araştırmada, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim (fenomenoloji) deseni, farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Olgubilim (fenomenoloji) çalışmalarında genel olarak bireylerin bir fenomen veya kavramla ilgili deneyimlerinin ortak anlamı (Creswell, 2013) ve doğasına ilişkin derinlemesine bir anlayışın kazanılması amaçlanır (Patton, 2014). Bu araştırmada öğretmen adaylarının *öğretmen* kavramı ile ilgili algıları belirlenmeye çalışıldığı için, olgubilim deseni tercih edilmiştir.

B.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 ve 2016-2017 eğitim- öğretim yıllarında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı Pedagojik Formasyon Sertifika Programı’nda öğrenim gören 205 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarından 53’ü boş ve geçersiz metafor ürettiklerinden çalışma grubundan çıkarılmışlardır. Öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımlarına ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyet Özelliklerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımlar.

Cinsiyet		Kız	Erkek	Toplam
	n	77	75	152
%	50.7	49.3	100	

C. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, açık uçlu soru formu aracılığıyla toplanmıştır. Öğretmen adaylarına zihinsel imge (metafor) hakkında bilgi verildikten sonra “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak için öğretmen adaylarının her birine “*Öğretmen gibidir; çünkü*” ifadesinin yazılı olduğu boş bir form verilerek öğretmen adaylarından bu cümleyi kullanarak ve sadece tek bir zihinsel imge (metafor) üzerinde yoğunlaşarak öğretmen kavramına ilişkin algılarını dile getirmeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarının üretmiş oldukları zihinsel imgelerin (metafor) geçerli olabilmesi için ürettikleri metaforları bir gerekçe ile de açıklamaları beklenmiştir.

D. Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin üretmiş oldukları metaforların analizi adlandırma, tasnif etme, kategori geliştirme, geçerlik-güvenirliğin sağlanması ve frekans hesaplamaları yapılarak gerçekleştirilmiştir (Saban, 2008; Saban 2009; Nalçacı & Bektaş, 2012; Aydın, 2011).

Adlandırma aşaması: Bu aşamada, öğretmen adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforların (zihinsel imge) alfabetik sıraya göre geçici bir listesi oluşturulmuştur. Daha sonra öğretmen adayları tarafından doldurulan formlar incelenerek öğretmen adaylarının belirli bir zihinsel imgeyi (metafor) net bir şekilde ifade edip etmedikleri incelenerek, belirli bir zihinsel imgeyi (metafor) ifade eden metaforlar kodlanmıştır (örneğin: anne, mum, heykeltıraş, cankurtaran vs.). Herhangi bir metafor imgesini içermeyen ve boş bırakılan formlar ise araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır (örneğin; *Öğretmen hayat değiştirendir; çünkü öğretmen insanların düşüncelerini değiştirebilecek bir olanağa sahiptir. Bir insanın hayatını şekillendiren temel faktör sahip olduğu düşüncedir*).

Tasnif etme: Bu aşamada, öğretmen adayları tarafından oluşturulan metaforlar, “metafor analizi” (Moser, 2000’den akt., Saban vd., 2006) ve “içerik analizi” (Yıldırım & Şimşek, 2011) teknikleri kullanılarak her bir zihinsel imgenin (metafor) ortak ve benzer özellikleri dikkate alınarak metaforun konusu, metaforun kaynağı ve metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişki bakımından analiz edilmiştir (örneğin; *Öğretmen heykeltıraş gibidir; çünkü elinin değdiği henüz hayata atılmamış taze bedenleri, geleceğe hazırlar. Öğretmen cankurtaran gibidir; çünkü bilgisizlik havuzunda boğulanları bilgisi ile kurtarır*).

Kategori Geliştirme: Bu aşamada ise öğretmen adayları tarafından oluşturulan metaforlar, ortak özellikleri bakımından tekrar incelenerek, öğretmen kavramına ilişkin her bir metafor imgesi belli bir tema ile ilişkilendirilerek toplam 6 farklı kavramsal kategori (*Aydınlığın İfadesi Olarak Öğretmen, Yön/Yol Gösterici Olarak Öğretmen, Koruyucu Olarak Öğretmen, Şekillendirici/Biçimlendirici Olarak Öğretmen, Yaşam Kaynağı Olarak Öğretmen, Farklılık/Çok Yönlülük Olarak Öğretmen*) oluşturulmuştur

(örneğin; *Aydınlığın ifadesi olarak öğretmen; Öğretmen mum gibidir; çünkü kendini tüketerek etrafına ışık saçar*).

Geçerlik ve Güvenirlik: Araştırmada geçerliği sağlamak için öğretmen adayları tarafından doldurulan form (öğretmen gibidir; çünkü) temel veri kaynağı olarak kullanılarak veri analiz süreci ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmada güvenirliliği sağlamak amacıyla kavramsal kategori altında yer alan metafor imgelerinin oluşturulan kavramsal kategorileri temsil edip etmediklerini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda uzman kişilere 58 metaforun (zihinsel imge) alfabetik sıraya göre dizili olduğu bir liste ile 6 kavramsal kategoriyi içeren bir liste verilmiştir. Uzman kişilerden örnek metaforların yer aldığı metafor listesini hiçbir metaforu dışarıda bırakmayacak şekilde kavramsal kategorilerin yer aldığı liste ile eşleştirmeleri istenmiştir. Daha sonra araştırmacılar ve uzmanlar arasındaki görüş birliği ve ayrılığı dikkate alınarak araştırmanın güvenirliliği Miles ve Huberman'ın güvenirlilik formülü [(Güvenirlilik = görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı)] kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 olması istenilen bir durumdur. (Miles & Huberman, 2016). Bu araştırmada uygulanan güvenirlilik çalışmasında % 96 oranında bir uzlaşma (güvenirlilik) sağlanmıştır.

Zihinsel imgelerin belirlenmesi ve kategorilerin oluşturulmasından sonra, üretilen toplam 58 metafor ve 6 kategoriye ait frekanslar (f) ve yüzdeler (%) hesaplanarak tablolar halinde sunulmuştur.

III.Bulgular

Araştırmanın bulgularına göre, öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin toplam 58 geçerli zihinsel imge (metafor) ürettikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu tarafından geliştirilen ilk beş zihinsel imgenin (metaforun); *anne-baba (18), güneş (11), mum (10), rehber (9), ağaç, aile ve pusula (8)* olduğu görülmektedir. Araştırmada elde edilen zihinsel imgelerden 34'ü ise sadece bir katılımcı tarafından geliştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin geliştirdikleri zihinsel imgelerin frekansları (f) ve yüzdeleri (%) Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metaforların Frekans ve Yüzde Dağılımları.

Metafor	f	%	Metafor	f	%
Ağaç	8	5.25	Heykeltıraş	2	1.32
Aile	8	5.25	Hızır	1	0.66
Anahtar	1	0.66	Işık	4	2.64
Anne-baba	18	11.82	Kaptan	2	1.32

Ansiklopedi	2	1.32	Kılavuz	1	0.66
Araba Farı	1	0.66	Kitap	3	1.96
Arkadaş	1	0.66	Kutup Yıldızı	1	0.66
Aşçı	2	1.32	Kütüphane	1	0.66
Atlas	1	0.66	Lider	4	2.64
Ayna	4	2.64	Mevlana	1	0.66
Bahçıvan	4	2.64	Mevsim	1	0.66
Bilgisayar	1	0.66	Mimar	1	0.66
Bir bardak su	1	0.66	Mum	10	6.55
Cankurtaran	1	0.66	Mühendis	1	0.66
Çoban	1	0.66	Navigasyon	1	0.66
Çoban Yıldızı	1	0.66	Okyanus	2	1.32
Dağ	1	0.66	Öğretici	2	1.32
Deniz	2	1.32	Öncü kuş	1	0.66
Dümen	1	0.66	Pilot	1	0.66
Dönüm Noktası	1	0.66	Pusula	8	5.25
Ebeveyn	1	0.66	Rehber	9	5.91
Fabrika	1	0.66	Sağlam Bir Bina	1	0.66
Fener	1	0.66	Sokak Lambası	1	0.66
Güneş	11	7.21	Şarap	1	0.66
Gökkuşuğu	2	1.32	Teknik Direktör	1	0.66
Gökyüzü	1	0.66	Toprak	2	1.32
Gözlük	1	0.66	Yağmur	3	1.96
Hava	1	0.66	Yıldız	1	0.66
Hayat	4	2.64	Yol Haritası	2	1.32

Öğretmen adayları tarafından “öğretmen” kavramına ilişkin oluşturulan 58 zihinsel imge (metafor) toplam 6 kategori altında toplanmıştır. Oluşturulan bu kategorilerden *Yön/yol Göstericisi Olarak Öğretmen* kategorisi 23 metafor ile en yüksek, *Farklılık/Çok Yönlülük Olarak Öğretmen* kategorisi ise 5 metafor ile en az metafora sahip kategoridir.

“Yön/yol gösterici olarak öğretmen” kategorisinde yer alan (Tablo 3) zihinsel imgeler (metaforlar) incelendiğinde, öğretmen adaylarının *öğretmen* kavramını daha çok yönlendiriciliğe vurgu yapan metaforları kullanarak açıkladıkları görülmüştür. Öğretmen kavramını yön/yol göstericiliğin ifadesi olarak algılayan 50 öğretmen adayı *rehber, pusula, lider, ayna, kitap, kaptan, öğretici, ansiklopedi, yol haritası, bilgisayar, kılavuz, atlas, kutup yıldızı, kütüphane, arkadaş, navigasyon, çoban, öncü kuş, pilot, anahtar, dümen, teknik direktör ve gözlük* metaforlarını üretmişlerdir. Bu zihinsel imgelerden *rehber* metaforunun (9) ve *pusula* (8) metaforunun öğretmen adayları tarafından en fazla üretilen metaforlar olduğu görülmektedir. Bu kategoride yer alan 14 zihinsel imge ise birer öğretmen adayı tarafından üretilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adayları tarafından Oluşturulan Metaforlar: Yön/Yol Gösterici Olarak Öğretmen.

Kategori	Metafor	f
Yön/Yol Gösterici Olarak Öğretmen	Rehber	9
	Pusula	8
	Lider	4
	Ayna	4
	Kitap	3
	Kaptan	2
	Öğretici	2
	Ansiklopedi	2
	Yol Haritası	2
	Bilgisayar	1
	Kılavuz	1
	Atlas	1
	Kutup Yıldızı	1
	Kütüphane	1
Arkadaş	1	
Navigasyon	1	
Çoban	1	
Öncü kuş	1	

	Pilot	1
	Anahtar	1
	Dümen	1
	Teknik Direktör	1
	Gözlük	1

Aşağıda, öğretmen adaylarının “yön/yol gösterici olarak öğretmen” kategorisinde değerlendirilen ifadelerinden bazılarına yer verilmiştir:

“Öğretmen pusula gibidir; çünkü bilgi okyanusunda yön gösterir, bilginin limanlarına kolayca ulaşmayı sağlar (ÖA/40).”

“Öğretmen kitap gibidir; çünkü sayfaları çevrildikçe ufkumuzu ve geleceğimizi aydınlatan bilgilere ulaşılır (ÖA/145).”

“Öğretmen pilot gibidir; çünkü öğrencilerini istediği noktalara belirli koşullar altında ulaştırır (ÖA/136).”

“Öğretmen lider gibidir; çünkü toplumu yönlendiren ve dizayn edendir (ÖA/115).”

“Öğretmen bilgisayar gibidir; çünkü her şeyin kolayını kısa yolunu öğretendir (ÖA/73).”

“Öğretmen çoban gibidir; çünkü öğrencileri hayata karşı güder, yol gösterir (ÖA/41).”

“Öğretmen gözlük gibidir; çünkü hayatın bulanıklıklarını netleştirir (ÖA/124).”

“Aydınlığın ifadesi olarak öğretmen” kategorisinde yer alan zihinsel imgeler (metaforlar) analiz edildiğinde (Tablo 4), öğretmen kavramını aydınlığın ifadesi olarak algılayan 31 öğretmen adayı güneş, mum, ışık, çoban yıldızı, gökyüzü, fener, araba farı, sokak lambası ve yıldız metaforlarını üretmişlerdir. Bu zihinsel imgelerden (metaforlardan) güneş metaforu (11) öğretmen adayları tarafından en fazla üretilen metafordur. Mum metaforu 10, ışık 4, çoban yıldızı, gökyüzü, fener, araba farı, sokak lambası, yıldız metaforları ise birer öğretmen adayı tarafından üretilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adayları tarafından Oluşturulan Metaforlar: Aydınlığın İfadesi Olarak Öğretmen.

Kategori	Metafor	f
Aydınlığın İfadesi Olarak Öğretmen	Güneş	11
	Mum	10
	Işık	4

	Çoban Yıldızı	1
	Gökyüzü	1
	Fener	1
	Araba Farı	1
	Sokak Lambası	1
	Yıldız	1

Aşağıda, öğretmen adaylarının “aydınlığın ifadesi olarak öğretmen” kategorisinde değerlendirilen bazı ifadelerine yer verilmiştir:

“Öğretmen güneş gibidir; çünkü kıymetini, sıcaklığı ve şefkati üzerimizden eksildiğinde anlarız (ÖA/114).”

“Öğretmen fener gibidir; çünkü ön yargılarından dolayı önünü göremeyenlerin ışığıdır (ÖA/125).”

“Öğretmen çoban yıldızı gibidir; çünkü iyiye ve güzele ulaşmaya yardım eder (ÖA/38).”

“Öğretmen mum gibidir; çünkü kendini tüketerek etrafına ışık saçır (ÖA/121).”

“Öğretmen güneş gibidir; çünkü o doğdukça dünya değişir (ÖA/118).”

Öğretmen adayları tarafından öğretmen kavramına ilişkin anne-baba, aile, cankurtaran, ebeveyn, Hızır ve sağlam bir bina olmak üzere farklı (6) zihinsel imgelerin (metaforun) üretildiği “koruyucu olarak öğretmen” kategorisinde en fazla üretilen metaforun anne-baba (18) metaforu olduğu dikkat çekmektedir. Bu kategori altında oluşturulan diğer zihinsel imgelere (metaforlara) bakıldığı zaman ise aile metaforunun 8, diğer metaforların ise birer öğretmen adayı tarafından üretildiği görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. Öğretmen Adayları tarafından Oluşturulan Metaforlar: Koruyucu Olarak Öğretmen.

Kategori	Metafor	f
Koruyucu Olarak Öğretmen	Anne-baba	18
	Aile	8
	Cankurtaran	1
	Ebeveyn	1
	Hızır	1

	Sağlam Bir Bina	1
--	-----------------	---

Aşağıda, öğretmen adaylarının “*koruyucu olarak öğretmen*” kategorisinde yer alan ifadelerinden bazı örnekler verilmiştir:

“*Öğretmen cankurtaran gibidir; çünkü bilgisizlik havuzunda boğulanları bilgisi ile kurtarır (ÖA/51).*”

“*Öğretmen sağlam bir bina gibidir; çünkü yaşamın getirdiği tüm sorunlara rağmen dimdik ayakta durur (ÖA/75).*”

“*Öğretmen Hızır gibidir; çünkü hiç beklemediğin bir anda, seni o durumdan veya ortamdan alır (ÖA/119).*”

“*Öğretmen anne-baba gibidir; çünkü sürekli emek sarf edendir (ÖA/99).*”

“*Öğretmen ebeveyn gibidir; çünkü şefkatlidir (ÖA/42).*”

“*Öğretmen*” kavramını şekillendirici/biçimlendirici olarak algılayan 19 öğretmen adayının *ağaç, bahçıvan, aşçı, heykeltıraş, fabrika, mimar ve mühendis* olmak üzere 7 farklı zihinsel imge (metafor) ürettikleri tespit edilmiştir (Tablo 6). Bu zihinsel imgelerden *ağaç* metaforu (8) öğretmen adayları tarafından en fazla üretilen metafor olarak dikkat çekmektedir. Üretilen diğer metaforların ise sırasıyla *bahçıvan* (4), *aşçı* (2), *heykeltıraş* (2), *fabrika* (1), *mimar* (1) ve *mühendis* (1) olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Öğretmen Adayları tarafından Oluşturulan Metaforlar: Şekillendirici /Biçimlendirici Olarak Öğretmen.

Kategori	Metafor	f
Şekillendirici/Biçimlendirici Olarak Öğretmen	Ağaç	8
	Bahçıvan	4
	Aşçı	2
	Heykeltıraş	2
	Fabrika	1
	Mimar	1
	Mühendis	1

Aşağıda, öğretmen adaylarının “*şekillendirici/biçimlendirici olarak öğretmen*” kategorisinde değerlendirilen bazı ifadelerine yer verilmiştir:

“Öğretmen heykeltraş gibidir; çünkü elinin değdiği henüz hayata atılmamış taze bedenleri, geleceğe hazırlar (ÖA/117).”

“Öğretmen fabrika gibidir; çünkü her türlü bilgiyi, istenen seviyeye uygun uyarlayarak öğretir (ÖA/45).”

“Öğretmen bahçıvan gibidir; çünkü en iyisini yetiştirmek için bütün birikimini kullanır (ÖA/22).”

“Öğretmen aşçı gibidir; çünkü hiç ummadığınız biri üzerinde harikalar yaratabilir (ÖA/122).”

Öğretmen ağaç gibidir; çünkü olgunlaştıkça kök salar (ÖA/27).

Hayat, yağmur, okyanus, toprak, hava, bir bardak su, dağ ve deniz zihinsel imgelerinin (metaforlarının) yer aldığı “yaşam kaynağı olarak” öğretmen kategorisinin 16 öğretmen adayı tarafından oluşturulan 8 farklı metafordan oluştuğu görülmektedir (Tablo 7). Bu kategori altında hayat (4) metaforu öğretmen adayları tarafından en fazla üretilen zihinsel imgedir. Diğer zihinsel imgelere bakıldığı zaman ise yağmur metaforunun 3, okyanus, toprak, deniz metaforlarının 2, diğer metaforların ise birer öğretmen adayı tarafından üretildiği saptanmıştır.

Tablo 7. Öğretmen Adayları tarafından Oluşturulan Metaforlar: Yaşam Kaynağı Olarak Öğretmen.

Kategori	Metafor	f
Yaşam Kaynağı Olarak Öğretmen	Hayat	4
	Yağmur	3
	Okyanus	2
	Toprak	2
	Deniz	2
	Hava	1
	Bir bardak su	1
	Dağ	1

Aşağıda, öğretmen adaylarının “yaşam kaynağı olarak öğretmen” kategorisinde değerlendirilen ifadelerinden bazılarına yer verilmiştir:

“Öğretmen hava gibidir; çünkü nasıl havasız dünya yeşermezse, öğretmensiz karanlık da gün yüzü görmez (ÖA/56).”

“Öğretmen yağmur gibidir; çünkü cehaletin, bilgisizliğin ve umutsuzluğun üzerine yağar, yeşertir (ÖA/128).”

“Öğretmen yağmur gibidir; çünkü bir nesli damla damla bilgisiyle tecrübesiyle yeşertir (ÖA/16).”

“Öğretmen okyanus gibidir; çünkü engin bilgi ve tecrübelerine sahiptir (ÖA/12).”

“Öğretmen dağ gibidir; çünkü dağ kadar yüce bilgiye sahiptir (ÖA/65).”

Farklılık/Çok Yönlülük Olarak öğretmen kategorisi altında öğretmen adayları tarafından oluşturulan zihinsel imgeler incelendiğinde (Tablo 8), öğretmen adaylarının bu kategori altında *gökkuşuğu*, *dönüm noktası*, *Mevlana*, *mevsim* ve *şarap* metaforlarını ürettikleri görülmektedir. Bu 5 metafordan *gökkuşuğu* metaforu 2, diğer metaforlar ise birer öğretmen adayı tarafından üretilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen Adayları tarafından Oluşturulan Metaforlar: Farklılık/Çok Yönlülük Olarak Öğretmen.

Kategori	Metafor	f
Farklılık/Çok Yönlülük Olarak Öğretmen	Gökkuşuğu	2
	Dönüm Noktası	1
	Mevlana	1
	Mevsim	1
	Şarap	1

Aşağıda, çalışma grubundaki bazı öğretmen adaylarının “*Farklılık/Çok Yönlülük Olarak Öğretmen*” kategorisinde değerlendirilen ifadelerine yer verilmiştir:

“Öğretmen *gökkuşuğu* gibidir; çünkü *rengârenk bilgi ve düşünceleriyle, sayısız dünyalar sunar (ÖA/9).*”

“Öğretmen *dönüm noktası* gibidir; çünkü *hayatlarına girdiği öğrenciler için bir milattır (ÖA/127).*”

“Öğretmen *Mevlana* gibidir; çünkü *her çocuğu ne olursa olsun kabul eder (ÖA/36).*”

“Öğretmen *şarap* gibidir; çünkü *yıllar geçtikçe daha fazla değer kazanır (ÖA/79).*”

Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri alanın, ürettikleri zihinsel imgelere (metaforlara) yansıdığı da düşünülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Katılımcıların Ürettikleri Metaforlardan Coğrafi Bir Özelliği Yansıtanlar.

Metafor	f	Metafor	f
Ağaç	8	Hava	1
Atlas	1	Kutup Yıldızı	1
Çoban Yıldızı	1	Mevsim	1
Dağ	1	Okyanus	2
Deniz	2	Pusula	8
Güneş	11	Toprak	2
Gökkuşuğu	2	Yağmur	3
Gökyüzü	1	Yıldız	1

Öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlar özelliklerine göre, *Aydınlığın İfadesi Olarak Öğretmen*, *Yön/Yol Gösterici Olarak Öğretmen*, *Koruyucu Olarak Öğretmen*, *Şekillendirici/Biçimlendirici Olarak Öğretmen*, *Yaşam Kaynağı Olarak Öğretmen* ve *Farklılık/Çok Yönlülük Olarak Öğretmen* şeklinde 6 farklı kavramsal kategori altında gruplandırılmıştır.

Saban (2004), Çelikten (2006), Ocak ve Gündüz (2006), Aydın ve Pehlivan (2010), Yılmaz, Göçen ve Yılmaz (2013), Koç (2014), Yalçın Wells (2015), Turan, Yıldırım ve Tıkman (2016) tarafından yapılan araştırmalar öğretmen adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleğine ilişkin metaforik algılarına yönelik yapılan bazı araştırmalardır. Bu araştırmada ve sözü edilen araştırmalarda öğretmen adayları onlarca farklı metafor oluşturmuşlardır. Gerek öğretmen adaylarının metaforik algılarını etkileyebilecek bir çok değişken ve gerekse öğretmenlik mesleğinin doğasından dolayı tek veya sınırlı çeşitlilikte metafor üretilmesi, beklenemezdi.

Araştırma sonuçlarının, önceki araştırma sonuçları ile olan bazı paralellikleri dikkat çekmektedir. Katılımcılar tarafından üretilen metaforlar ile araştırmacılar tarafından oluşturulan kategorilerdeki benzerliğin anlamlı olduğu düşünülmektedir. Örneğin, adı geçen araştırmalarda katılımcılar tarafından üretilen ilk 10 metafor incelendiğinde Saban (2004) tarafından yapılan araştırma ile 4, Çelikten (2006), Aydın ve Pehlivan (2010), Koç (2014), Turan, Yıldırım ve Tıkman (2016) ile 7'ser, Yalçın Wells (2015) ile 8 aynı metafor üretildiği görülmektedir. Öğretmen adayları tarafından üretilen ilk 10 metafora bakıldığında, *anne-baba*, *güneş*, *mum*, *bahçıvan*, *rehber*, *pusula*, *aile*, *ışık*, *lider*, *aile*, *kitap* ve *ağaç* metaforları ortak metaforlar olarak öne çıkmaktadır.

Metaforların öğretmen adaylarının öğrenme, öğretme ve okul gibi olgulara ilişkin sahip oldukları kişisel algıları ortaya çıkarmada güçlü bir araç olarak kullanılabilceği (Saban, 2004) düşüncesinden hareketle, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik algılarının, öğretmen yetiştirme politikalarının iyileştirilmesi ve yeniden yapılandırılması süreçlerinde kullanılmalarının yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Ateş, T. Ö. (2016). Öğrencilerin öğretmen ve okul metaforları. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 2(1), 78-93.
- Aydın, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin "çevre" kavramına ilişkin metaforik algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 25-44.
- Aydın, İ.S. & Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3).
- Aykaç, N. (2012). İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı. *Eğitim ve Bilim*, 37 (164).
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çeviri Editörleri: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (21), 269-283.
- Doğanay, H. (2017). *Coğrafya bilim alanları sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ekiz, D. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık
- Kıncal, R.Y. (2004). Öğretmenlik mesleğine giriş. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1).
- Küçüktepe, S. E. & Gürültü, E. (2014). Öğretmenlerin" yapılandırmacı öğretmen" kavramına ilişkin algılarına yönelik metafor çalışması örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2).
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba, A. A. Ersoy, çev. ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). Milli Eğitim Temel Kanunu http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html adresinden 08.02.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Morgan, G. (1998). Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor. (G. Bulut, çev.). İstanbul: MESS Yayınları.

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çeviri Editörleri: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir). Ankara:Pegem Akademi.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2),131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Educational Administration: Theory and Practice*, 55, 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Türk Dil Kurumu [TDK] (2017). Büyük Türkçe Sözlük http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58b2d0879f06a4.81206960 adresinden 05.05.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Turan, M. Yıldırım, E. & Tıkman, F. (2016). Öğretmen adaylarının eğitim ve bazı temel kavramlara ilişkin metaforik algıları. *Education Sciences*, 11 (5), 217-242.
- Uslu, N. Kocakulah, A. & Gür, H. (2016). Ortaokul öğrencilerinin bilim, bilim insanı ve öğretmen kavramlarına ilişkin metafor algılarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (1).
- Üredi, L. & Üredi, I. (2007). Sınıf öğretmenlerinin tercih ettikleri öğretim stillerinin yordayıcısı olarak öğretmenlik mesleğine ilişkin algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2).
- Yalçın Wells, Ş. (2015). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının öğretmen ve sanatçı algısına ilişkin metafor analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 160-175.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. Gökçen, S. & Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1).